

OCHRANA BIODIVERZITY

Národní program ČSOP

Závěrečná zpráva o projektu

Název projektu: Mapování prstnatce májového**číslo projektu: 03010308**

1. Údaje o organizaci

organizace: EC Meluzína RCAB **číslo registrace MV ČR:** VSC/1-16504/92R**adresa sídla:** Brigádnická 710/2 Ostrov 363 01**bankovní ústav a číslo účtu:** **754594052/5500** **IČO:** **49752065****statutární zástupce:** Ing. Martin Lípa**adresa korespondenční:** Brigádnická 710/2 Ostrov 363 01**telefon ,e-mail (operativní spojení):** 777086620, ec.meluzina@volny.cz

2. Údaje o osobě zodpovědné za realizaci projektu

jméno: Ing. Martin Lípa**korespondenční adresa:** Brigádnická 710/2 Ostrov 363 01**telefon, e-mail (operativní spojení):** 777086620, ec.meluzina@volny.cz

3. Údaje o projektu

název projektu: Mapování prstnatce májového**číslo projektu:** **03010308****obor:** **C Ochrana rostlin a hub****program č. 1. Orchideje****stručný popis projektu:****1. Získat aktuální informace o výskytu prstnatce májového v zájmovém území.****2. Prostřednictvím AOPK Karlovy Vary a odboru životního prostředí Městského úřadu****Ostrov poskytnout tyto údaje místním zemědělcům.****3. Na základě získaných informací provést potřebná opatření v technologických postupech při ošetřování vlhčích luk v přírodním parku.**

Stručný popis realizace projektu:

Zájmovým územím projektu byl Přírodní park Stráž nad Ohří.

Období března - dubna jsme využily ke zpracování literárních údajů o historickém výskytu prstnatce májového v zájmovém území. Bohužel tyto údaje byly velmi kusé a všeobecné, takže se nedaly identifikovat jednotlivé lokality. Nicméně z těchto údajů vyplynulo, že prstnatec májový byl relativně hojným druhem celé oblasti a vyskytoval se jistě na desítkách lokalit.

Dále jsme kontaktovali též místní znalce, lesníky a zemědělce s cílem získat informace o historii výskytu na různých místech. Na tomto místě bych chtěl poděkovat zvláště panu Jakubu Hejtíkovi, panu Slaviboji Kuchtovi staršímu a p. Slaviboji Kuchtovi mladšímu, za cenná osobní svědectví o výskytu tohoto druhu v 70.- 90. letech 20. století v zájmové oblasti. Tyto informace se ukázaly jako nejcennější zdroj pro ověřování lokalit.

Dále byly předběžně lokalizovány pozemky s pravděpodobným výskytem mapovaného druhu. Provedli jsme též literární rešerši dostupných údajů o ekologii a morfologii daného druhu orchideje.

Samotné mapování proběhlo v období květen - červen, kdy lze na lokalitách rostliny snadno nalézt. Doba, kdy probíhalo mapování je také částečně vhodná ke zjišťování dalších chráněných druhů orchidejí - např. prstnatce bezového *Dactylorhiza sambucina* a vstavače mužského *Orchis mascula*. V případě, že byly v terénu identifikovány, byla jejich poloha též zaznamenána.

Při mapování poskytli velmi cenou pomoc dobrovolní spolupracovníci EC Meluzína RCAB za což jim patří velký dík. Zvláštní poděkování patří Ing. Alexandře Masopustové a panu Petru Polákovi, kteří přispěli zvláště cennými nálezy.

Naším cílem bylo pokrýt během jedné sezóny celé zájmové území.

Tento cíl se ukázal v tomto roce jako nerealistický zvláště z důvodu špatné prostupnosti krajiny. Lokality perspektivní z hlediska výskytu *Dactylorhiza majalis* silně zarůstají maliníkem, tužebníkem a kopřivou, které v krátké době přerůstají ostatní vegetaci. Suché lokality perspektivní z hlediska *Orchis mascula* jsou zarostlé houštinami hlohů a trnek. Prohledání terénu bylo časově daleko náročnější než by tomu bylo za normálních podmínek. Podářilo se nám pokrýt pouze část zájmového území ale výsledky jsou natolik zajímavé, že bychom v projektu rádi pokračovali dále.

Výskyt byl zaznamenán na základě přítomnosti kvetoucích rostlin, které jsou prakticky nezaměnitelné v jiných druzích této oblasti.

U každého nálezu bylo vymezeno území, považované za jednu lokalitu. Dále bylo uvedeno datum, jméno mapovatele a počet přítomných rostlin.

Polohy rostlin nebo hranice lokality byly zaznamenány měřením zeměpisných souřadnic pomocí GPS přístroje tak, aby lokality mohly být v budoucnosti revidovány.

Stav lokalit byl zachycen též pomocí jejich fotodokumentace.

V rámci mapování byly evidovány a zaměřeny i lokality dle ekologické charakteristiky vhodné k výskytu tohoto druhu.

Vyhodnotili jsme kolik z potenciálně vhodných lokalit není druhem obsazeno a proč.

Výsledky mapování budou též předány AOPK Karlovy Vary a odboru životního prostředí Ostrov.

Výsledky mapování

Během mapování byl nad rámec projektu sledován i další chráněný a ohrožený druh úpolín evropský. Je v době květu snadno určitelný i pro nezkušené mapovatele a vyskytuje se na podobných lokalitách jako prstnatec.

Na dvou lokalitách byl také zjištěn výskyt kosatce sibiřského (*Iris sibirica*). Jedná se o Louku pod Nebesy a mokřad Hrachová.

Lokality, které jsou v relativně dobrém stavu jsou označovány jako podmáčené louky. Jsou méně zasaženy expanzí nitrofilních druhů a tužebníku jilmového. Prstnatce jsou na nich buď přítomny nebo je pravděpodobné, že by na nich mohly být objeveny.

Lokality silně zarostlé tužebníkem, kopřivou nebo maliníkem jsou označovány jako lada. Na některých lokalitách byl zaznamenán ještě výskyt prstnatců nebo úpolínů ale jedná se o zbytkové populace, které při pokračující absenci péče ve velmi krátkém čase vymizí.

Lokality s pestrým společenstvem, kde tužebník, kopřiva nebo maliník byly přítomny do 10% pokryvnosti jsou hodnoceny číslem 1 nebo 2

Dominance tužebníku byla hodnocena jako středně silné poškození číslo 3

Dominance kopřivy a maliníku je hodnocena jako silné poškození číslo 4 nebo 5

Lokality s výskytem volné vodní hladiny v době mapování byly označovány jako mokřad.

Pouze u registrovaného významného krajinného prvku Louka pod Nebesy jsme zachovali název louka, přesto že se z hlediska označování lokalit v našem projektu jedná spíše mokřad.

Závěrečné shrnutí

Druh je považován v celé oblasti za hojný až běžný, nevyžadující zatím žádná zvláštní opatření. Průzkum však poukázal na skutečnost, že za posledních třicet let prstnatec na mnoha lokalitách zcela zmizel.

Bylo navštíveno celkem 28 lokalit. U 12 z nich byla k dispozici informace o výskytu prstnatce májového od spolehlivých pamětníků. Z těchto 12 lokalit je již dnes 6 neobsazených a 3 dalších jsou dožívající populace. Tyto lokality nejsou nijak udržovány a vlivem geomorfologie dochází k jejich obohacování živinami.

Pouze 3 lokality jsou v dobrém stavu.

2 lokality nejsou udržovány ale vzhledem k poloze na rozvodí a oligotrofním půdám na zvětralých kyselých horninách nedochází k zarůstání nitrofilní vegetací.

1 lokalita - shodou okolností ta nejbohatší - je závislá na pravidelném kosení. Dosavadní frekvence 1x ročně dostačuje k zpomalení expanze tužebníku, nicméně není patrný jeho ústup. Ideální by bylo silně zarostlé plochy kosit 2x ročně a zbytek 1x ročně.

Ostatní potenciálně vhodné lokality jsou většinou silně ruderalizované a až na výjimky není pravděpodobné, že by se na ně mapovaný druh mohl rozšířit dokud nebudou sečeny.

Přesto, že nebylo mapováno celé území přírodního parku nedá se předpokládat, že by na zbytku území byla situace diametrálně odlišná.

Pokud by pokračoval tento trend mohlo by se stát, že druh považovaný za hojný v dané oblasti v relativně krátké době zcela vymizí.

Klíčové pro jeho zachování je udržovat jádrové lokality – zvláště VKP Louka pod Nebesy. Zde by mohlo dojít při absenci kosení k velmi rychlé degradaci silné populace.

Dále je nutné začít ošetřovat potenciálně vhodné lokality aby existoval potenciál ploch pro zpětné šíření druhu do krajiny.

Cíle projektu, které byly dosaženy v roce 2008:

1. Získat aktuální informace o výskytu prstnatce májového v zájmovém území.
2. Prostřednictvím AOPK Karlovy Vary a odboru životního prostředí Městského úřadu Ostrov poskytnout tyto údaje místním zemědělcům.
3. Na základě získaných informací provést potřebná opatření v technologických postupech při ošetřování vlhčích luk v přírodním parku.

Fotodokumentace

IMGP6089 Orchis mascula
autor: Martin Lída, duben 2008

Projekt č.: **03010308**- Mapování prstnatce májového
Objekt: silně ohrožený druh vstavač mužský – jedna z nejvzácnějších rostlin přírodního parku

IMGP6499 *Dactylorhiza majalis*
autor: Martin Lípa, květen 2008

Projekt č.: **03010308** - Mapování prstnatce májového
Objekt: detail květu prstnatce májového – motiv na výšku

IMGP6500 Dactylorhiza majalis
autor: Martin Lípa, květen 2008

Projekt č.: **03010308** - Mapování prstnatce májového
Objekt: detail květu prstnatce májového – motiv na šířku

Imgp6594 Podmáčené louky nad Bočí
autor: Martin Lípa, květen 2008

Projekt č.: **03010308** - Mapování prstnatce májového
Objekt: příklad lokality v poměrně dobrém stavu, jedná se o sekundární mokřad na který by se druh mohl rozšířit – lokalitu je vhodné dále sledovat

Imgp6601 ruderalizované louky nad Peklem
 autor: Martin Lípa, květen 2008
 nutné urychleně zahájit ošetřování luk

Projekt č.: **03010308** - Mapování prstnatce májového
 Objekt: příklad bývalé bohaté lokality kde dnes dožívají poslední exempláře, je

IMGP6663 Mokřad pod Pekelskou skálou Projekt č.: **03010308** - Mapování prstnatce májového
 autor: Martin Lípa, květen 2008 Objekt: příklad velmi kvalitní lokality s desítkami prstnaticův přírodním parku Stráž nad Ohří,
 lokalita není zatím nijak chráněna, bylo by velmi vhodné registrovat ji jako významný krajinný prvek

IMGp6854 lokalita Hrzín
 autor: Martin Lípa, květen 2008
 Stráž nad Ohří, lokalita není zatím nijak chráněna, bylo by velmi vhodné registrovat ji minimálně jako významný krajinný prvek nebo vyhlásit jako maloplošně chráněné území

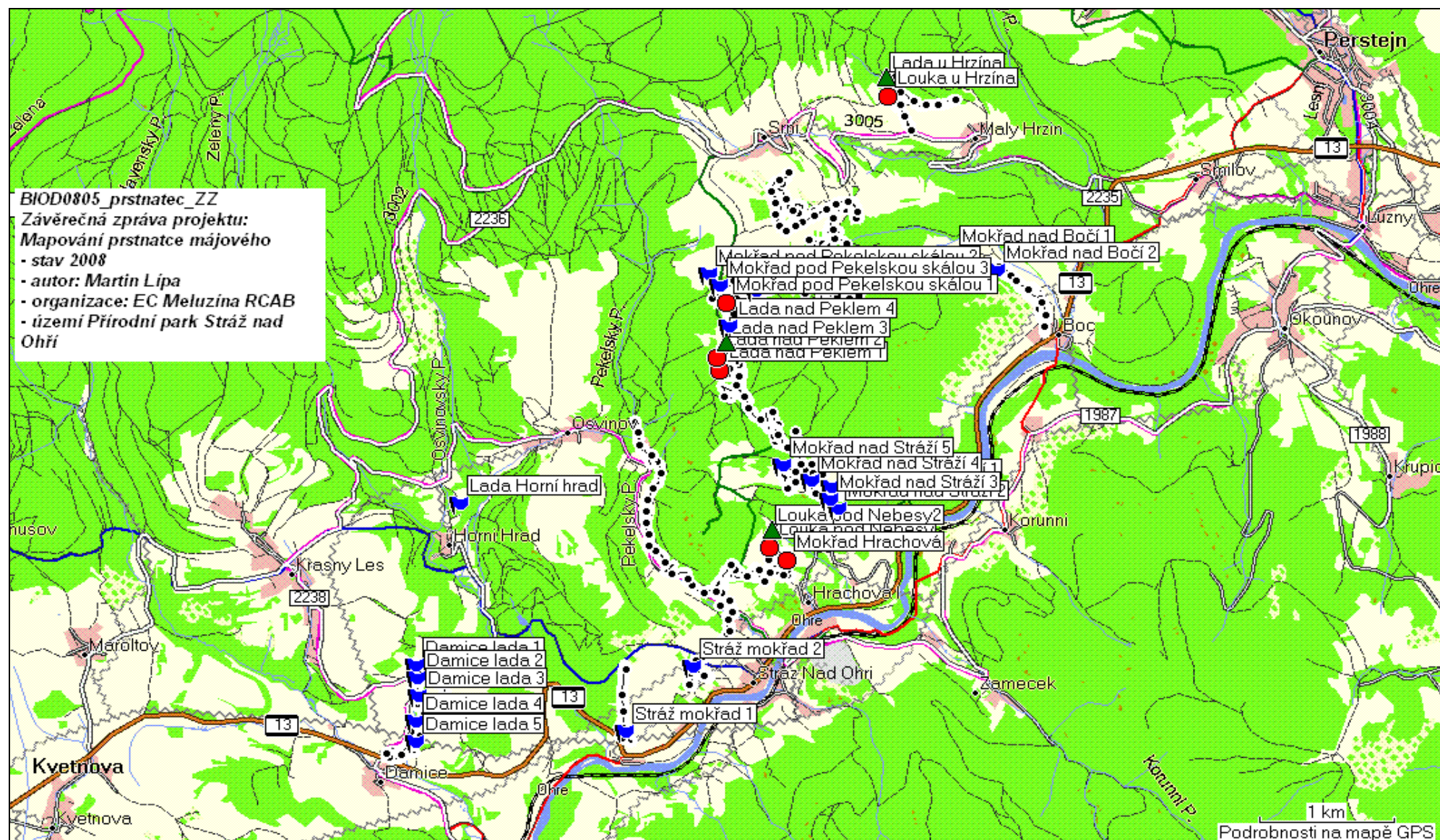
Projekt č.: **03010308** - Mapování prstnatce májového
 Objekt: příklad mimořádně kvalitní lokality se stovkami prstnatců, bohužel mimo přírodní park

Imgp5901 Dactylorhiza sambucina.jpg
 autor: Martin Lípa, květen 2008
 nová lokalita

Projekt č.: **03010308** - Mapování prstnatce májového
 Objekt: prstnatec bezový *Dactylorhiza sambucina* pro tento druh bohužel nebyla nalezena

Příloha mapa

- modrý praporek = navštívená lokalita ale neobsazená
- červené kolečko = výskyt *Dactylorhiza majalis*
- zelený trojúhelník = výskyt *Trollius altissimus*

Příloha tabulka

Název lokality	vymezení lokality	<i>Dactylorhiza majalis</i>	H	<i>Trollius altissimus</i>	H	stav lokality	návrh opatření
Damice lada 1	podmáčená část louky vpravo od silnice z Damice do Kr.Lesa	0	0	0	0	5	kosení 2x/rok
Damice lada 2	podmáčená část louky vlevo od silnice z Damice do Kr.Lesa	0	0	0	0	3	kosení 1x/rok
Damice lada 3	podmáčená část louky vpravo od silnice z Damice do Kr.Lesa	0	0	0	0	5	kosení 2x/rok
Damice lada 4	podmáčená část louky vpravo od silnice z Damice do Kr.Lesa	0	0	0	0	4	kosení 2x/rok
Lada Horní hrad	vlhké louky v údolí Osvinovského potoka	0	0	0	0	4	vyřezávka dřevin a kosení
Stráž mokřad 1	drobné prameniště nad silnicí Damice Stráž	0	0	0	0	3	oplocení proti pastvě
Stráž mokřad 2	drobné prameniště na pastvinách na hřbitovem	0	0	0	0	3	oplocení proti pastvě
Louka pod Nebesy	vymezeno oplocením VKP	2000	1	18	1	2	zachovat stávající kosení
Mokřad Hrachová	mokřad cca 100 m pod oploceným VKP	2	1	1	1	2	oplocení, občasně kosení
Lada nad Peklem 1	nejnižší část podmáčených luk	5	1	0	1	3	kosení 1x/rok
Lada nad Peklem 2	podmáčené louky ve východní části komplexu	3	1	0	1	4	kosení 1x/rok
Lada nad Peklem 3	podmáčené louky ve střední části komplexu luk	0	1	2	1	4	kosení 1x/rok
Lada nad Peklem 4	podmáčené louky ve východní části komplexu	0	1	0	1	4	kosení 2x/rok
Mokřad pod Pek. skálou 1	podmáčená část louky vpravo od cesty z Pekla na Boč	38	1	0	0	1	kosení 1x/rok část lokality
Mokřad pod Pek. skálou 2	podmáčená část louky vlevo od cesty z Pekla na Srní	0	0	0	0	3	kosení 1x/rok
Mokřad pod Pek. skálou 3	podmáčená část louky vlevo od cesty z Pekla na Boč	0	0	0	0	2	kosení 1x/rok část lokality
Lada pod Srním 1	nejvyšší část řetězu luk podél pravostranného přítoku Bočského potoka	0	1	0	1	3	kosení 1x/rok
Lada pod Srním 2	řetěz luk podél pravostranného přítoku Bočského potoka	0	1	0	1	5	kosení 2x/rok
Lada pod Srním 3	řetěz luk podél pravostranného přítoku Bočského potoka	0	1	0	1	5	kosení 2x/rok
Lada pod Srním 4	nejnižší část luk podél pravostranného přítoku Bočského potoka	0	1	3	1	3	kosení 2x/rok
Mokřad nad Stráží 1	rozsáhlejší mokřad na bývalých pastvinách	0	0	0	0	2	kosení 1x/rok
Mokřad nad Stráží 2	menší mokřad na bývalých pastvinách	0	0	0	0	2	kosení 1x/rok
Mokřad nad Stráží 3	menší mokřad na bývalých pastvinách	0	0	0	0	2	kosení 1x/rok
Mokřad nad Stráží 4	menší mokřad na bývalých pastvinách	0	0	0	0	2	kosení 1x/rok
Mokřad nad Stráží 5	drobné prameniště na bývalých pastvinách	0	0	0	0	2	kosení 1x/rok
Mokřad nad Bočí 1	drobné prameniště na bývalých pastvinách	0	0	0	0	3	kosení 1x/rok
Mokřad nad Bočí 2	drobné prameniště na bývalých pastvinách	0	0	0	0	4	kosení 1x/rok
Louka u Hrzína	prameniště na okraji lesa	120	1	0	0	1	vyřezávka dřevin a kosení
Lada u Hrzína	liniová podmáčená louka	0	0	7	0	4	kosení 2x/rok
Celkem lokalit 28	Celkem jedinců	468	12	31	10		

*všechny lokality byly navštíveny v době od 5.5. do 3.6.2008

sloupce druhů - číslo znamená počet jedinců na lokalitě

sloupec H znamená údaj o historickém výskytu druhu na lokalitě - 1 druh byl prokazatelně přítomen, 0 údaj chybí